

AKADEMIK ÇINGİZ ÖVEYS OĞLU QACAR - 80

Azərbaycan MEA Fizika İnstitutunun direktoru və laboratoriya rəhbəri, əməkdar elm xadimi, Azərbaycan Dövlət və cihazqayırma sahəsində S.İ.Vavilov adına mükafatlar laureatı akademik Çingiz Öveys oğlu Qacarın bu ilin iyun ayında 80 yaşı tamam olmuşdur.

Molekulyar spektroskopiyaya və elmi cihazqayırma sahəsində Dünya miqyaslı alim Ç.Qacar 1929-cu ildə Bakı şəhərində anadan olmuş, 1953-cü ildə Leningrad (indiki Sankt-Peterburq) Politehnik İnstitutunu texniki fizika ixtisası üzrə bitirmiş və həmin ildən Fizika İnstitutunda (1973- 2002 -ci illərdə Fotoelektronika İnstitutunda) işləyir.

Ç.Qacar molekulyar və tətbiqi fizika sahələrində görkəmli alimdir, mikrodalğalar diapazonunda biratomlu spirt molekullarının və onların törəmələrinin fırlanma və rəqsi-fırlanma spektrlərinin tədqiqi sahəsinin dünyada pionerlərindən biridir. Elmi-tədqiqat işləri ilə dünya elmi dairələrində tanınmış Ç.Qacar molekulların fırlanma, rəqsi-fırlanma spektrləri, konformasiya və struktur təhlili sahəsində bir çox elmi məsələləri həll etmişdir və bu

nəticələrdən qazların təhlili, lazer fizikası, atmosferin lokal və məsafədən zondlanması, molekulların ulduzlararası fəzada axtarılması sahəsində və s. geniş istifadə olunur.

Onun rəhbərliyi ilə elmi cihazqayırma sahəsində mühüm dövlət əhəmiyyətli layihələr yerinə yetirilmiş, yaradılmış dünyada analoqu olmayan qurğular və spektrometrlər keçmiş İttifaqın xüsusi təyinatlı müəssisələrində tətbiq olunmuşdur. Eyni zamanda, mikrodalğalı şüaların uducularının yaradılması problemi üzrə fundamental və tətbiq əhəmiyyətli tədqiqatlar aparılaraq, bu uducuların həyata keçirilməsi imkanları müəyyənləşdirilmişdir. Rəhbərlik etdiyi laboratoriyada nəzəri olaraq molekulyar dəstədə yüksək ayrıdetmə qabiliyyətinə malik spektroskopiyanın yeni üsulu təklif olunmuşdur. Molekulyar səviyyələrin koherent yerləşmələri hadisəsinə əsaslanan bu metod çoxatomlu molekullar üçün xarakterik olan mürəkkəb spektrlərdə, hətta xətlərin mərkəzləri arasındakı interval onların təbii enindən kiçik olduqda belə, örtülmüş optik xətləri identifikasiya etməyə imkan verir.

Akademik Ç.Qacarın apardığı elmi-tədqiqat işləri onların yüksək nəzəri əsaslar üzərində qurulması və bu tədqiqatlarda yeni müasir cihaz, metod və kompyuter texnikasından istifadə olunması, alınmış nəticələrin tətbiqlə başa çatdırılması ilə xarakterikdir. Onun rəhbərliyi ilə yaradılmış yeni fiziki metodlar, cihazlar və qurğular Respublika, keçmiş İttifaq, Türkiyə, İran İslam Respublikası, Yaponiyada və s. öz geniş tətbiqini tapmışdır.

Çingiz müəllim dünyada tanınan və qəbul edilən spektroskopçular məktəbi yaratmışdır. Onun elmi rəhbərliyi altında 6 elmlər doktoru və 25-ə qədər elmlər namizədi yetişmişdir. Hazırladığı

yüksək ixtisaslı kadrlar hazırda Amerika, Türkiyə, Rusiya və Respublikamızın qabaqcıl elmi-tədqiqat və təhsil müəssisələrində çalışırlar.

Ç.Qacar nüfuzlu jurnallarda dərc olunmuş 150-dən artıq elmi məqalə, 50-dək ixtira, dərslik və lüğətin müəllifi, bir sıra Beynəlxalq və ya Ümumittifaq elmi konfranslarının məruzə ilə iştirakçısıdır.

Çingiz müəllim həm də xalqımızın tarixi, dövlətçiliyi, mədəniyyəti və incəsənətinin yorulmaz tədqiqatçısı və təbliğatçısıdır. Onun qələmindən çıxmış Azərbaycan, rus və ingilis dillərində dərc olunmuş «Qədim və orta əsrlər Azərbaycanının görkəmli şəxsiyyətləri», «Qacarlar», «Köhnə Bakı», «Köhnə Şuşa», «Tiflis. Vorontsova 53,55» fundamental tədqiqat əsərləri, müxtəlif jurnal və qəzetlərdə dərc olunmuş elmi məqalələr böyük axtarışların, əməyin və yaradıcı fikrin məhsullarıdır. İcraçı redaktoru olduğu azərbaycan, ingilis və rus dillərində nəşr olunan yüksək məzmunu və tərtibatı ilə seçilən «Azərbaycan İrs» jurnalı Azərbaycan

tarixi, mədəniyyəti və incəsənətinin tədqiqi və təbliğində çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Onun şəxsi kolleksiyasında xalqımızın miniatür, misgərlik sənəti və Azərbaycanın qədim və orta əsr dövrlərinə aid dövlət pul nişanları, müxtəlif səpgidə unikal sənət nümunələri toplanmışdır.

Ç.Qacar böyük elmi təşkilatçılıq fəaliyyəti göstərir. O, Fizika İnstitutu və keçmiş Fotoelektronika İnstitutlarında spektroskopiya və elmi cihazqayırma sahəsində yeni tədqiqat laboratoriyaları yaratmışdır, atom və molekulyar spektroskopiya problemi üzrə Rusiya EA Elmi Şurasının, Azərbaycan MEA Elmi Cihazqayırma Problemi Şurasının, bir neçə elmi jurnalın redaksiya heyətinin üzvü, doktorluq Dissertasiya Şurasının sədridir.

Görkəmli alim və elm təşkilatçısı, təvazökar və qayğıkeş insan, mehriban yoldaş, böyük şəxsiyyət Çingiz müəllimə uzun və sağlam ömür, yeni uğurlar arzulayırıq.